

حقوق

سرویس اجتماعی ۸۸۴۹۸۴۰

مسیر ناهموار حقوق شهروندی در آموزش و پرورش

کارشناسان حقوقی در گفت‌وگو با «جوان» از جنبه‌های حقوقی نفوذ جنتلمنیسم در آموزش و پرورش می‌گویند و اعتقاد دارند در جریان پخش آهنگ مبتذل در تعدادی از مدارس کشور و رقص دانش آموزان با این آهنگ بسیاری از خانواده‌ها شاهد نقض حقوق شهروندی خود و فرزندانشان بودند، به این منظور به اسناد مواد قانونی متعددی می‌توان از مراجع قضایی پیگیر ماجرا شد

آموزش و پرورش در کشور ما مادامه نظام مکتبی‌خانه‌ای یا پوستانه‌ای مدرن و وارداتی است. نتیجه این تعریف بی‌نظامی آن است. به بیان دیگر در حال حاضر آموزش و پرورش ما یک نظام نیست بلکه یک شبه شبکه یا کار کردی تقریباً هماهنگ و در عین حال نامتوازن است بنابراین این طبیعی است که از هیچ نظامنامه‌ای برخوردار نباشد. کمبود این مسئله منجر به تدوین سند تحول بنیادین شد، با این حال چون بدنه آموزش و پرورش نظام‌مند نیست، در برابر تبعیت از هر نظامی از جمله سند تحول بنیادین مقاومت می‌کند. حالا اگر اجرای این نظامنامه به بودجه دولتی هم نیاز داشته باشد که در عدم اجرای آن، دولت‌مردان را هم با خود هم‌هنگ می‌کند. چنانکه در حال حاضر آموزش و پرورش به این بیماری مبتلاست. در نظر گرفتن تمام ابعاد یک سیستم در حوزه‌های سیاستگذاری و اجرا و انتظاف زمانی آن از ویژگی‌های یک نظامنامه است. در مورد آموزش و پرورش داشتن یک نظام حقوقی، نظام مالی و اقتصادی، بیوست‌های منتظم فرهنگی و سیاسی و اجتماعی برای اداره هدفمند آن یک ضرورت است. در حالی که امروزه این موضوع به یک ایده آل و رؤیای دست‌نیافتنی شبیه است اما غیبت برخی از این نظام‌ها و زیرنظام‌های آنها گاهی بیش از

هر زمان دیگری به چشم می‌آید. مانند نظام حقوقی که نه تنها وجود ندارد بلکه درباره آن فکر و طرح‌ریزی و ایده‌پردازی هم نشده‌است. اما با وجود این کمبود که محصول مشترک آموزش و پرورش و جریان حقوقی کشور است، راه‌های قانونی برای پیگیری حقوقی در این حوزه بسته نیست، اگر چه هموار هم نیستند. قانون مسئولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹ هجری قمری خورشیدی عملکرد آموزشی و پرورش در زمینه تعلیم و تربیت را متوجه بار حقوقی می‌کند. طبق این قانون هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجاری یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده، لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد.

در عین حال که ماده ۵۸۸ قانون تجارت این موضوع را تکمیل می‌کند. به استناد این ماده قانونی شخص حقوقی می‌تواند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است، مگر حقوق و وظایفی که باطبیعه فقط انسان ممکن است دارای آن باشد مانند حقوق و وظایف ابوت -نبوت وامثال ذالک.

بر این اساس جنبه‌های حقوقی نفوذ جنتلمنیسم قابل بررسی و پیگیری است. به خصوص از سوی والدینی که نسبت به پخش آهنگ مبتذل یا محتوای ضد تربیتی در مدارس فرزندانشان معترضند. بنابراین گزارش چندنی بیش تعدادی از مدارس و خترانه و پسرانه در مقاطع مختلف و به بهانه‌های گوناگون یا وجه مشترک ایجاد نرسات اقدام به پخش آهنگ جنتلمن کردند که محتوای این آهنگ با عرف و اخلاق و فرهنگ و مبنای تربیتی کشور ما مسائل‌های نوری فاصله دارد. هم‌چون دانش آموزان کوچک با این آهنگ و انتشار آن در فضای مجازی واکنش‌های فراوانی در پی داشت اما

برجسته‌ترین واکنش آموزش و پرورش در این زمینه از تکذیب و انکار به نفع ابلاغ تعدادی از مدیران این مدارس محدود شد. در نهایت نیز بسیاری از خانواده‌ها ضمن ابراز نگرانی اعلام کردند به امید دسترسی فرزندانشان به استانداردهای آموزشی و تربیت اسلامی و عرفی جامعه، آنها را به مدرسه می‌فرستند نه اینکه در معرض زمینه‌های غیر اخلاقی و غیر تربیتی قرار بگیرند.

نقش فراموش شده انجمن اولیا و مربیان
غلامرضا کامیار، حقوقدان و وکیل داد‌گستری در این رابطه به «جوان» می‌گوید: بخشی از قوف برنامه‌های اجرا شده در مدارس مصوب انجمن اولیا و مربیان با هماهنگی اعضای آن اجرا می‌شوند. این اعضا هم با

انتخاب مستقیم والدین در مدارس منصوب می‌شوند. بنابراین تصمیمات این انجمن لازم الاجراست. در این صورت خانواده‌ها نمی‌توانند غیر از آن مطالبه کنند یا نسبت به این تصمیمات وارد دعوی حقوقی شوند اما غیر از این هر تصمیمی که مدارس بگیرند باعث زیان مادی یا معنوی باشد خانواده‌ها می‌توانند شکایت کنند. وی در پاسخ به این سؤال که آیا قانون مسئولیت مدنی یا ماده ۵۸۸ قانون تجارت برای اینکه مبنای این شکایت شوند کافی است نیز بیان می‌کند: به این دو مصوبه برای اقامه دعوی کافی هستند اما در موردی مانند پخش آهنگ مبتذل در مدارس، از آنجا که زیان معنوی است، اثبات این زیان و جبران آن مسائلی را برای دستگاه قضا ایجاد می‌کند.

مسیر ناهموار حقوق شهروندی

این کارشناس حقوقی ادامه می‌دهد: در آموزش و پرورش حدود صنفی نادریم، بنابراین معیارهای تشخیص غیرقانونی و غیر مشروع بودن عمل روشن نیست. علاوه بر این از جهت که خسارت وارد شده معنوی است، جبران آن قابلیت تبدیل به مادی ندارد و تنها جبران معنوی ذکر شده در قانون هم عذر خواهی و درج در رسانه‌هاست.

وی در مورد ضمانات اجرایی مطالبه خسارت از مدارس و آموزش و پرورش صیورت اقدامی در مدارس هم می‌گوید: مطالبه خسارت هم جنبه کیفری دارد و هم جنبه انتظامی. در مورد پخش آهنگ مبتذل در مدارس جبران خسارت نمی‌شود و فقط از جنبه انتظامی به مدرسه تذکر و اخطار داده می‌شود. به بیان دیگر خسارت در این فرض اثبات نمی‌شود.

شیوع جنتلمنیسم نتیجه حقوق شهروندی دولتی

در جریان پخش آهنگ مبتذل در تعدادی از مدارس کشور و رقص و آواز دانش آموزان با این آهنگ و انتشار این تصاویر در فضای مجازی بسیاری از خانواده‌ها شاهد نقض حقوق شهروندی خود و فرزندانشان بودند. علاوه بر اینکه این اتفاق باعث کاهش اعتماد عمومی به آموزش و پرورش شد و امنیت روانی خانواده‌هایی که ملاحظات آموزشی و تربیتی فرزندانشان برایشان مهم است را به خطر انداخت. این در حالی است که سیدمحمد بطحایی وزیر آموزش و پرورش سال ۹۶ در ابتدای دوران وزارت خود در نخستین اجلاس ملی گزارش پیشرفت و راهکارهای رفع موانع تحقق حقوق شهروندی در سالن اجلاس سران گفت: با توجه به تأکید دولت و شخص رئیس‌جمهور، موضوع توجه به حقوق شهروندی در این

وزار تخانه با اهتمام و توجه ویژه‌ای پیگیری و دنبال خواهد شد. وی در این راستا بر کرامت و شأن انسانی تأکید کرد: موضوعاتی که بسیاری از صاحب‌نظران و کارشناسان بر این باورند که در جریان پخش آهنگ مبتذل در مدارس و قصاصدن دانش آموزان زیر پا گذاشته شده است.

به طور کلی محتوای قانون اساسی در رابطه با حقوق شهروندی به سه دسته تقسیم می‌شود:

دسته نخست: حقوقی که بدون قید و شرط حق همه افراد جامعه شناخته می‌شود که بیشترین اصول (۱۶ اصل) به حقوق شهروندی مربوط می‌شود، مانند تأمین امنیت و حمایت از اطفال و نوجوانان که بعد از هشت سال رفت و آمد بین مجلس و کمیسیون‌های فرهنگی و قضایی آن است. در مورد اول که دست کم متون و نظرات کارشناسی محدود شده که قید حکم به قانون تعیین کرده شده است، ایجاد می‌کند.

مسیر ناهموار حقوق شهروندی
این کارشناس حقوقی ادامه می‌دهد: در آموزش و پرورش حدود صنفی نادریم، بنابراین معیارهای تشخیص غیرقانونی و غیر مشروع بودن عمل روشن نیست. علاوه بر این از جهت که خسارت وارد شده معنوی است، جبران آن قابلیت تبدیل به مادی ندارد و تنها جبران معنوی ذکر شده در قانون هم عذر خواهی و درج در رسانه‌هاست.

وی در مورد ضمانات اجرایی مطالبه خسارت از مدارس و آموزش و پرورش صیورت اقدامی در مدارس هم می‌گوید: مطالبه خسارت هم جنبه کیفری دارد و هم جنبه انتظامی. در مورد پخش آهنگ مبتذل در مدارس جبران خسارت نمی‌شود و فقط از جنبه انتظامی به مدرسه تذکر و اخطار داده می‌شود. به بیان دیگر خسارت در این فرض اثبات نمی‌شود.

شیوع جنتلمنیسم نتیجه حقوق شهروندی دولتی
در جریان پخش آهنگ مبتذل در تعدادی از مدارس کشور و رقص و آواز دانش آموزان با این آهنگ و انتشار این تصاویر در فضای مجازی بسیاری از خانواده‌ها شاهد نقض حقوق شهروندی خود و فرزندانشان بودند. علاوه بر اینکه این اتفاق باعث کاهش اعتماد عمومی به آموزش و پرورش شد و امنیت روانی خانواده‌هایی که ملاحظات آموزشی و تربیتی فرزندانشان برایشان مهم است را به خطر انداخت. این در حالی است که سیدمحمد بطحایی وزیر آموزش و پرورش سال ۹۶ در ابتدای دوران وزارت خود در نخستین اجلاس ملی گزارش پیشرفت و راهکارهای رفع موانع تحقق حقوق شهروندی در سالن اجلاس سران گفت: با توجه به تأکید دولت و شخص رئیس‌جمهور، موضوع توجه به حقوق شهروندی در این

فاطمه معرفیان|جوان

عادی گستره مختلفی می‌تواند داشته باشد. یک موقعی که در اصطلاح حقوقی در سطح جرم است. گاهی در سطح جرم نیست و یک رفتار انضباطی است که واکنش نسبت به آن متفاوت از جرم است. گاه هم تخلف در سطح یک رفتار اخلاقی است و این‌ها را باید تفکیک کرد.

وی با اشاره به آهنگ پخش شده در مدارس می‌افزاید: باید آن آهنگ و محتوای آن به لحاظ حقوقی دقیق بررسی شود که شامل چه مواردی است. در لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان که بعد از هشت سال رفت و آمد بین مجلس و کمیسیون‌های فرهنگی و قضایی آن است و شورای نگهبان الا ن در شورای نگهبان است، وظایف و مسئولیت‌هایی است که برای آموزش و پرورش دیده شده و تخطفی از برخی از آنها جنبه مجرمانه دارد. اگر حقوقدان تأکید می‌کند؛ اگر به سلامت روانی و جسمی و حتی فرهنگی اطفال آسیب برسد جنبه‌های کیفری می‌تواند واکنش‌های شدیدی را در دنبال داشته باشد و حتی دادستان می‌تواند ورود کند.

وی خاطرنشان می‌کند: تا زمانی که لایحه مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفته و به شکل قانونی معتبر این جوامع هستند که تصمیم می‌گیرند چه حقوقی به شهروندان خود بدهند و چه قوانینی را در نظر بگیرند.

دور آبروی کیفر برای آموزش و پرورش
در عین حال آموزش و پرورش از دو منظر مخاطب میانی حقوق شهروندی است. یکی آموزش این حقوق به کودکان و دانش آموزان و دیگری رعایت این حقوق برای آنها. در مورد اول که دست کم متون و نظرات کارشناسی قابل اعتنایی وجود دارد اما در مورد دوم چار‌چوب تعریف شده‌ای نیست. با این حال چار‌چوب‌های آموزشی و استانداردهای تربیتی نظام جمهوری اسلامی می‌تواند برای تدوین این چار‌چوب مبنا قرار بگیرد. در حال حاضر و با توجه به اینکه بسیاری از خانواده‌ها حتی در مدارس دولتی بخشی از هزینه‌های تعلیم و تربیت را می‌پردازند، به امید دریافت خدمات استاندارد آموزشی و تربیتی فرزندانشان به مدرسه می‌فرستند و در صورت نقض این چار‌چوب و حرمت‌شکنی از آموزش آنها باشند و در عین حال به اعتقادات و آموزه‌های اسلامی مورد احترام جامعه توهین شده باشد که در این صورت هم می‌توان اعلام جرم کرد. به گفته این حقوقدان البته در اعلام جرم نیازی نیست که افراد آسیب‌دیده باشند. همچنین در موارد ارتکاب جرم، اعلام جرم می‌تواند توسط روزنامه‌نگاران و عموم مردم که از وقوع جرم مطلع شده‌اند صورت گیرد و در این

جوان

روزنامه جوان | شماره ۵۶۳۳

گزارش یک نیلوفر آمانی

علیرضا سزاور

پیش فروش ساختمان همچنان قربانی می‌گیرد

سختگوی دستگاه قضا از قصور

مشاوران املاک، شهرداری و سیستم ثبت گلایه کرد

نزدیک به ۹ سال از تصویب آیین‌نامه‌قانون پیش‌فروش ساختمان به منظور پیشگیری از کلاهبرداری و معاملات معارض می‌گذرد اما این قانون در تهران همچنان لنگ صدور شناسنامه فنی ساختمان از سوی شهرداری است. همین مشکل موجب شد که اخیراً سختگوی قوه قضائیه هشدار دهد که اگر این قانون توسط دستگاه‌های متولی اجرایی شود شاهد این حجم از پرونده‌های قضایی نخواهیم بود.
دی‌ماه سال ۸۹ بود که آیین‌نامه قانون پیش‌فروش ساختمان با ۲۲ ماده به منظور جلوگیری از معاملات معارض به تصویب رسید تا شاید دیگر شاهد پرونده‌هایی درشت و بی‌حساب و کنتای چنین نگین غرب و تعاونی مسکن برق و غیره نباشیم.
پای شهرداری در میان است

آیین‌نامه اجرایی این قانون که از سال ۸۹ تصویب شده بود، در سال ۹۳ از سوی هیئت وزیران ابلاغ شد. هیئت وزیران پیشنهاد مشترکی را بین وزارت‌خانه‌های دادگستری و راه و شهرسازی و سازمان نظام مهندسی تدوین کرد که آیین‌نامه‌آمروزی را تشکیل می‌دهد و مورد تأیید قضاثیه هم هست. اما مثل همیشه همه چیز به تصویب قانون محدود نمی‌شود. مهم اجرای قانون است. تصویب این قانون مخالفان بسیاری داشت که مهم‌ترین آن، اتحادیه مشاور املاک بود چون بر اساس قانون، تنظیم سند پیش‌فروش ساختمان باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شود نه بنگاه‌های املاک! از سوی دیگر مشکل به اتحادیه املاک محصور نمی‌شود. در این میان مشکل دیگری هم وجود دارد و آن هم شهرداری است.

قانون هر دفتر خانه در تنظیم سند

بر اساس ماده ۴ این قانون، تنظیم قرارداد و سند پیش فروش ساختمان به ارائه پروانه کل ساخت ساختمان و شناسنامه فنی برای هر واحد ساختمانی منوط شده و بر اساس این قانون هر دفتر خانه‌ای که قصد تنظیم سند برای پیش‌فروش ساختمان را داشته باشد، باید مدارکی از جمله سند رسمی مالکیت، پروانه ساختمان، شناسنامه فنی و بیمه‌نامه مربوط به مسئولیت‌های ساختمان، تأییدیه مهندس ناظر و پاسخ استعلام از ثبت را داشته باشد.

در همین زمینه سختگوی قوه قضائیه یکی از موضوعات مهمی که

امروزه مردم و مراجع قضایی با آن مواجه هستند را موضوعات مربوط به پیش‌فروش آپارتمان و ساخت‌وسازها دانست و گفت: «اینچه در قانون برای این حوزه در سال ۸۹ تصویب شده این است که در این قانون برای وزارت راه و شهرسازی، شهرداری‌ها، مجامع امور صنفی و سازندگان و کسانی که اقدام به اجرای مجموعه‌ها دارند، وظایفی مشخص است»

املاکی‌ها فقط واسطه‌اند نه بیشتر

این الزام قانونی به این معنی است که وقتی شهرداری پروانه ساختمان صادر می‌کند و قرار است یک مجموعه آپارتمانی ساخته شود باید همزمان با صدور پروانه قبل از شروع عملیات ساختمانی واحدهای پیش‌بینی شده در ساختمان شناسنامه‌ای به عنوان شناسنامه فنی برای هر واحد که قرار است ساخته شود، صادر شود.

به گفته غلامحسین اسماعیلی باید کسانی که برای پیش‌خرد ساختمان مراجعه می‌کنند، علاوه بر اسناد یک شناسنامه فنی آپارتمان نیز که واحد را مشخص می‌کند، دریافت کنند. اکثریت قریب به اتفاق شهرداری‌ها به این مسئله عمل نکرده‌اند. از سال گذشته در تهران حدود ۵۰ هزار شناسنامه فنی ساختمان صادر شده که این الزام قانونی باید در تهران و شهرستان‌های دیگر نیز

اجرای شود.»

از سوی دیگر این قانون تأکید دارد که مشاوران املاک فقط می‌توانند نقش واسطه و دلالی را در مذاکرات مبادماتی بین خریدار و فروشنده داشته باشند و به هیچ عنوان مجاز به تنظیم قرارداد پیش‌فروش ساختمان نیستند و قرارداد پیش‌فروش ساختمان باید در دفاتر اسناد رسمی صادر شود. حال آنکه به گفته اسماعیلی همچنان شاهد قیور و کوتاهی مشاوران املاک، اتحادیه مربوطه و همچنین وزارت ثبت و عنوان ناظر بر فعالیت‌های صنفی در این مورد هستیم.

وی با بیان اینکه اگر این تکلیف توسط سازمان‌ها انجام شود شاهد اینکه یک واحد آپارتمانی به چند نفر فروخته شود، نخواهیم بود، افزود: «اگر می‌خواهیم در کشور قانون حاکم باشد و شهروندان با کمتر ین آسیب مواجه شوند باید همه دستگاه‌ها به وظایف خود عمل کنند. برای رفع اختلافات در این حوزه هیئت‌های داوری پیش‌بینی شده که مردم اختلافات خود را باید از این طریق حل کنند.»

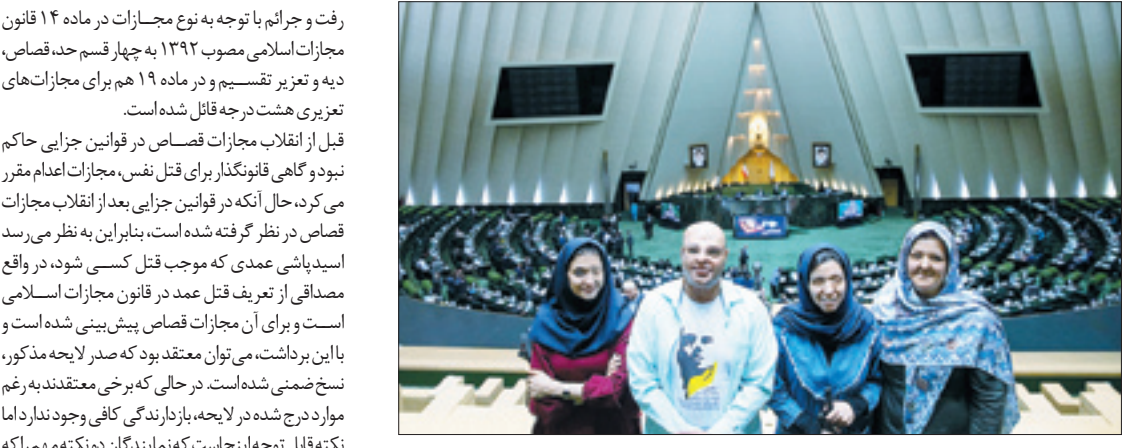
سختگوی قوه قضائیه هم به منظور حل این مشکل اعلام کرد که «در برنامه تحولی پیشگیری از وقوع جرم قرار بر این است که دستگاه قضایی از تمام دستگاه‌ها و بخش‌های متولی کشور مطالبه‌گری کند تا وظایف خود را به نحو شایسته انجام دهند و در صورت تخلف این دستگاه‌ها مورد بازخواست قرار گیرند.»

تجربه‌هایی که نقره داغ کردند

شاید پروژه زمین‌های نگین غرب داغ دل بسیاری را تازه کند چون این پروژه که از حدود یک دهه قبل آغاز شده، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین کلاهبرداری‌های مسکن لقب گرفت و در حدود ۱۵ هزار شاکی داشت و هنوز هم به سرانجام رسیده است.

برونده را کرایه هم همچون نمکی روی زخم‌های مستأجرانی است که حدود ۴ هزار و ۴۰۰ نفر در اواسط دهه ۸۰ حداقل ۳ تا ۴ میلیون تومان و به روایتی تا ۶ میلیون پول بی‌زبان را برای خرید خانه به مجری این طرح پرداخت کردند و البته این مشکل، فکر و دلمشغولی ۱۵ هزار نفر از ساکنان شهری را به خود اختصاص داده بود. اعضای این شبکه با مبالغ دریاقتی از مالباختگان، و ساخت و ساز فاز یک مجتمع مسکونی را کرایه در حومه شهری پرداختند اما پس از مدتی متهمان با تبلیغات گسترده برای فروش آپارتمان‌های فاز دوم را کرایه اعلام آمادگی کردند، در حالی که هیچ ساختمانی وجود نداشت.

همین دو پرونده بزرگ در زمینه کلاهبرداری مسکن را می‌توان نمونه‌ای از خروارها دانست که در سال‌های اخیر در ابعاد دیگری تکرار شدند، به نحوی که چنان برای قوه قضائیه در‌سرساز شده‌اند که صدای اعتراض سختگوی دستگاه قضا را نسبت به دیگر نهاد‌ها هم بلند کرد.

از طرح ارائه شده است. وی می‌گوید: این طرح فقط به اجزای مختلف از جمله زندان و همچنین تکالیف معاونین جرم می‌پردازد و مشکل کسانی را که برده‌نده اسیدپاشی هستند و قربانی شده‌اند، بر طرف نمی‌کند. آنچه مخالفان در مورد قانون ۱۳۳۷ بیان می‌کنند برخاسته از یک قانون قدیمی است که به اعتقاد برخی نسخ شده است. گفته می‌شود پیشینه تعیین در مورد جرم اسیدپاشی به لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید مصوب اسفند ۱۳۳۷ بازمی‌گردد. در این ماده واحد